

УЧИТЕЛЬ І УЧЕНЬ В СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ

Пушкарьова Тамара Олексіївна

заступник директора Інституту інноваційних технологій і змісту освіти
Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

Стрімкий прорив інформаційних технологій у наше життя спонукає все більше замислюватись над новітніми, адекватними вимогам часу методами навчання і виховання. Китайське прислів'я говорить: «Не обмежуйте своїх дітей тим, що Ви знаєте самі, адже вони народилися в іншу епоху». Для сучасного вчителя, а тим більше для учнів комп'ютер й Інтернет стали звичними інструментами для освіти. Більш того, нині ні в тих, ні в інших не викликає сумніву те, що застосування ІКТ в освітньому процесі дозволяє розв'язати одне з його найважливіших завдань — підвищення рівня знань. За рахунок чого досягається такий результат?

Дослідження, які проводяться Інститутом інноваційних технологій і змісту освіти, свідчать, що включення інформаційних технологій у навчальний процес має досить широкий спектр позитивних впливів (наслідків, результатів). Так, наприклад, результати дослідно-експериментальної роботи з вивчення впливу на учнів і вчителів роботи в електронному освітньому середовищі з використанням мережевих сервісів (освітній портал «Щоденник.ua») свідчать, що системне використання ІКТ у навчальному процесі:

- підсилює позитивну мотивацію навчання;
- активізує пізнавальну діяльність;
- дозволяє проводити уроки на високому творчому й емоційному рівні;
- забезпечує наочність високого рівня (дозволяє спостерігати об'єкти і явища навколишнього світу в реальному часі, у натуральному вигляді тощо);
- дозволяє залучати велику кількість дидактичного матеріалу;
- збільшує обсяги виконуваної роботи на уроці у 1,5–2 рази;
- забезпечує високий рівень диференціації й інтеграції навчання;
- розширює можливості самостійної діяльності учнів;
- формує вміння пошукової, дослідницької діяльності;
- забезпечує доступ до довідкових систем, електронних бібліотек, різноманітних відкритих інформаційних ресурсів;
- скорочує час для контролю знань учнів;
- формує в учнів уміння самоконтролю тощо.

Усі отримані позитивні впливи роботи в електронному освітньому середовищі сприяють формуванню активної розумової діяльності, креативності, інформаційної культури, яка стала невід'ємною частиною сучасного життя суспільства. Безперечно, що для подальшої успішної інформатизації навчально-виховного процесу необхідно розширювати спектр і розвивати якість електронних освітніх ресурсів, які є невід'ємною складовою електронного освітнього середовища, і якими має користуватись кожен сучасний учитель. «Використання комп'ютера і новітніх технологій може бути надзвичайно продуктивним, але якщо самі вчителі не в змозі використовувати його у навчально-ви-

ховному процесі під час роботи у класі і змусити його працювати на користь учнів, то досягнення науково-технічного прогресу марні» (Ненсі Кассебаум, сенатор США).

Нині у навчально-виховному процесі використовується достатньо широкий спектр інформаційних освітніх ресурсів. Моніторинг інформатизації освіти, проведений нами, дозволив систематизувати всі існуючі інформаційні ресурси в освіті.

Державні освітні ресурси. До цих ресурсів ми відносимо офіційні сайти державних органів управління освітою, сайти закладів освіти, інформаційні сайти державних програм і проектів, інформаційно-освітні портали, освітні ресурси мережі Інтернет, які створюються на державному рівні.

Регіональні освітні ресурси — це бази сайтів регіональних органів управління освітою й регіональні інформаційно-освітні портали.

Ресурси освітнього книговидання і преси, опубліковані в мережі Інтернет основними ЗМІ і видавництвами навчальної і науково-методичної літератури, книжково-торговими підприємствами. Такі ресурси потрібні для адміністрацій закладів освіти, бібліотек, методистів, учителів, учнів та батьків.

Ресурси, що інформують про виставки, конкурси, олімпіади, учасниками яких є освітяни й учні.

Інструментальні програмні засоби, використання яких дозволяє автоматизувати більшість видів освітньої діяльності з метою підвищення їх ефективності.

Інформаційні ресурси, пов'язані з особливостями впровадження у навчання інформаційних і телекомунікаційних технологій: сценарії навчального заняття із застосуванням комп'ютерної техніки, інформація про освітні електронні видання і ресурси, специфіка їх створення і використання. Такі ресурси мають посилення на програмні засоби, які можуть бути використані для підвищення ефективності роботи вчителя, завуча або директора.

Інтернет-ресурси освітнього і науково-освітнього призначення, оформлені у вигляді електронних бібліотек, словників та енциклопедій, користуються особливою популярністю, оскільки вони надають відкритий доступ до повнотекстових інформаційних ресурсів, представлених в електронному форматі — підручниками і навчальними посібниками, хрестоматіями і художніми творами, історичними джерелами та науково-популярним статтями, довідковим виданням та ін. Як правило, подібні ресурси мережі Інтернет оснащуються каталогами, а також системами пошуку потрібних матеріалів. Ці сервіси значно полегшують роботу із змістовим наповненням освітніх ресурсів мережі Інтернет, оскільки орієнтовані на отримання найбільш достовірних даних і дають можливість педагогам і учням формувати власні бібліографічні описи.

Ресурси, що стосуються управлінських і правових аспектів організації освітньої діяльності. До них відносяться державні освітні стандарти, рекомендовані або авторські навчальні програми, поурочні плани, методичні рекомендації щодо використання інформаційних і телекомунікаційних технологій у навчанні, методичні рекомендації щодо викладання окремих тематичних напрямів, ресурси, що містять нормативно-правову базу управління освітою (накази і розпорядження в галузі освіти та інша інформація, яка може бути корисна особам, чия робота пов'язана з плануванням і забезпеченням діяльності освітніх установ). Ресурси розділу призначені для адміністрації і методистів освітніх установ.

Ресурси для дистанційного навчання. Використання таких ресурсів дозволяє учням самостійно вивчати окремі теми дисциплін шкільної програми, розв'язувати завдання, дистанційно спілкуватися з викладачами й отримувати консультації, брати участь в заочних олімпіадах. Ресурси для дистанційних форм навчання дають можливість індивідуального контролю результативності навчання. Ресурси для дистанційного навчання можуть виявитися корисними для педагогів завдяки публікації методичних і змістовних матеріалів з організації і проведення дистанційного навчання. Такі ресурси призначені для адміністрації, методистів, вчителів та учнів.

Ресурси для інформаційної підтримки тестових технологій в освіті. Ресурси дозволяють ознайомитися зі статистичними даними, що відображають результати проведення тестування в різні роки і з різних дисциплін, зробити узагальнені висновки про існуючий стан регіональних систем освіти та пріоритетних напрямів її розвитку. Завдяки таким ресурсам учні і педагоги отримують повну інформацію про види і зміст завдань, педагогічні і психологічні рекомендації, відомості про ВНЗ ... Ресурси призначені для адміністрації, методистів, учителів і учнів освітніх установ, а також батьків і представників громадськості.

Ресурси для абітурієнтів. Розділ містить відомості про напрями, спеціальності, умови прийому і навчання студентів, друковані й електронні видання, що публікують відомості про вищу професійну освіту, загальні вимоги до абітурієнтів, вступні іспити; надають інформацію довідкового характеру і навчальний матеріал з різних дисциплін; знайомлять з рейтингом вищих навчальних закладів, а також надають оперативну допомогу у виборі спеціальності, посилання на сайти окремих вузів. Ці ресурси призначені для педагогів, які займаються підготовкою абітурієнтів, для учнів і їхніх батьків, а також викладачів, які працюють у системі вищої професійної освіти.

Ресурси з основних предметів за програмою загальної середньої освіти. Ресурси повинні бути класифіковані за підрозділами, що чітко відповідають дисциплінам загальної освіти, навчальний і довідковий матеріал, використовувати який можуть як педагоги, так і учні. Електронні тести, інтерактивні моделі, яскраві ілюстрації, готові розробки, тренажери та інші навчально-методичні матеріали, що містяться в ресурсах розділу, допомагають вчителям підготувати і провести цікаві, пізнавальні, яскраві заняття, а учням — виконати домашні завдання, дослідницькі проекти або інші види самостійних робіт.

Ресурси з позашкільної і позакласної діяльності. Електронні ресурси допоможуть педагогам операти-

вно знайомитися з досвідом колег, брати участь в дистанційних конкурсах і фестивалях. Робота з ресурсами Глобальної мережі дозволяє використовувати інноваційні форми і методи організації діяльності школярів з різних напрямів: художньо-естетичного, науково-технічного, еколого-біологічного, краєзнавчого, спортивно-оздоровчого. Використання в позакласній діяльності електронних ресурсів дозволяє вчителю залучати сучасні наукові дані, використовувати мультимедійні можливості для організації змістовних освітніх маршрутів за інтересами.

Теоретичний аналіз проблеми створення і використання освітнього інформаційного простору, педагогічна практика, вивчення досвіду роботи вчителів довели, що різноманітна й активна робота учнів і педагогів з електронними освітніми ресурсами має багато переваг і виправдовує себе в усіх відношеннях: підвищує якість знань, просуває особистість у загальному розвитку, допомагає долати труднощі в навчанні, дозволяє вести навчання у зоні найближчого розвитку, що робить процес навчання розвивальним, урізноманітнює навчально-виховний процес, створює сприятливі умови для кращого взаєморозуміння вчителя й учнів, їх співробітництва в навчальному процесі. Разом із тим підвищуються вимоги до вчителя, який працює з використанням ІКТ: це і володіння основами роботи на комп'ютері, основами роботи в інтернеті, з освітніми інтернет-мережами, уміння користуватись різноманітними електронними освітніми ресурсами, тощо. Усе це, у свою чергу, вимагає формування відповідних компетентностей у галузі ІКТ, оскільки нині вплив ІКТ на формальні і неформальні освітні процеси стає все більш очевидним. Разом з тим важко не погодитись з Кейтом Крюгером, який сказав: «Важливо пам'ятати, що навчальне програмне забезпечення, наприклад, підручники є лише одним з інструментів навчального процесу. Проте жоден з них не в змозі замінити висококваліфікованого вчителя, взірця для наслідування як і залучення до навчального процесу батьків».

Література

1. Основи стандартизації інформаційно-комунікаційних компетентностей в системі освіти України: метод. рекомендації / В. Ю. Биков, О. В. Білоус, Ю. М. Богачков [та ін.] за заг. ред. В. Ю. Бикова, О. М. Спіріна, О. В. Овчарук. — К. : Атіка, 2010. — 88 с.
2. *Березовський В. С.* Створення електронних навчальних ресурсів та онлайн-навчання: навч. посіб. / В. С. Березовський, І. В. Стеценко, І. О. Завадський. — К. : Вид. Група BHV, 2011. — 208 с.: іл. ISBN 978-966-552-256-0.
3. *Цветкова М. С.* Модели непрерывного информационного образования / М. С. Цветкова. — М. : БИНОМ. Лаборатория знаний, 2009. — 326 с.: ил. — (Информатизация образования). ISBN 978-5-94774-976-2.
4. Партнерство з метою підвищення конкурентоспроможності економіки України 2011–2012 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.chamber.ua.
5. *Асмолов А. Г.* Российская школа и новые информационные технологии: взгляд в следующее тысячелетие: научное издание / Асмолов А. Г., Семенов А. Л., Уваров А. Ю. — М. : Изд-во «НеКсПринт», 2010. — 84 с.
6. *Патракин Е. Д., Ярмахов Б. Б.* Повседневная сетевая культура как решение классификационных задач // «Образовательные технологии и общество». — 2007.
7. Гендина Н. И., Колкова Н. И. Формирование информационной культуры личности в библиотеках и образовательных учреждениях // Школьная библиотека. — 2002. — №3.
8. Колин К. К. Человек в информационном обществе: новые задачи для образования, науки и культуры // Школьная библиотека. — 2007. — №8.